

Oikeusministeriö
katri.leikas@gov.fi

Kehitysvammaliiton viestit yhdenvertaisuuslain osittaisuudistukseen

Kehitysvammaliiton kohderyhmänä ovat kehitysvammaiset ihmiset ja muut oppimisessa, ymmärtämisessä ja kommunikoinnissa tukea tarvitsevat ihmiset. Maassamme on noin 40 000 kehitysvammaista ja noin 65 000 puhevammaista henkilöä, selkokielen tarvitsijoita arvioidaan olevan jopa 750 000 henkilöä. Selkokielen tarpeen taustalla voi olla esimerkiksi kehitysvamma, lukivaikeus, muistisairaus tai se, että suomi tai ruotsi ei ole äidinkieli.

Kehitysvammaliitto edistää kehitys- ja puhevammaisten ihmisten tasa-arvoa ja osallistumista yhteiskunnassa, kehittää palveluja sekä edistää alan tutkimusta. Liitto edustaa 92 jäsenorganisaatiota – kuntayhtymiä, kuntia, seurakuntia, rekisteröityjä yhdistyksiä ja säätiöitä – sekä yksityisiä ihmisiä. Liiton jäsenet tekevät kehitys- ja puhevammatyötä tai toimivat muuten vammaisten henkilöiden hyväksi.

Uudistuksessa huomioitavaa

- ◆ Yhdenvertaisuuslaissa tulisi huomioida kielellinen syrjäytyminen ja tiedon saavutettavuus. Selkokieltä tarvitsevilla ihmisillä tulisi oikeus saada eri viranomaisilta tietoa ja palveluita suullisesti ja kirjallisesti selkokielellä. Myös työsuhteeseen ja työntekoon liittyvät tekstit (esim. työsopimus, työohjeet) sekä suullinen opastus tulee tarjota myös selkokielellä, jos henkilön on vaikea lukea ja ymmärtää yleiskieltä. Liian vaikea kieli syrjäyttää ja tekee arjesta selviytymisestä hankalaa. Erityisesti on huomioitava, että liian vaikea kieli on este myös monille henkilöille, joiden äidinkieli ei ole suomi tai ruotsi. Heitä yhdenvertaisuuslain kohtuulliset mukautukset eivät koske, mikä on ongelmallista.
- ◆ Suomessa puuttuu matalan kynnyksen taho, jolle ilmoittaa yhdenvertaisuusrikkomuksista, ennen kuin rikkomukset ovat isoja. Kehitys- ja puhevammaiset ihmiset tarvitsevat ilmoituksen tekemiseen usein toisen ihmisen apua ja tilanne on ongelmallinen, etenkin jos ilmoitus koskee tulkin/avustajan toimintaa. Tästä johtuen pienet, jatkuvat syrjintää sisältävät käytännöt, eivät tule nykymentelyllä viranomaisten tietoon. Valituksen tai kantelun tekeminen edellyttää myös kognitiivista osaamista, kykyä kommunikoida abstrakteilla, monimutkaisilla termeillä. Tämä vaikuttaa myös monen kehitysvammaisen ja selkokieltä tarvitsevan ihmisen mahdollisuuteen tehdä ilmoitus. Järjestelmää on tältä osin kehitettävä.
- ◆ Yhdenvertaisuuslaissa olevaa syrjinnän käsitettä tulisi laajentaa siten, että se kattaa myös mm. kiusaamisen, huomioita jättämisen, epäasiallisen tai ikä- tai kehitystasoon kuulumattoman kohtelun. Vammaisten syrjinnän ehkäisemiseksi tarvittaisiin myös oma toimintaohjelma, joka pitäisi sisällään edellä mainitut syrjinnän muodot. Syrjinnän ehkäisemisessä ei ole onnistuttu riittävän hyvin. Yhdenvertaisuussuunnitelmat eivät usein näy käytännön tasolla, eikä puhe- ja kehitysvammaisten ihmisten oikeuksia ole osattu huomioida niissä.
- ◆ Toivomme, että kehitys- ja puhevammaisten henkilöiden syrjinnästä toteutettaisiin kansallinen toistuva tiedonkeruu, jota eri viranomaiset voisivat hyödyntää valvonta- ja viranomaistehtävissään. Tiedonkeruu tulisi vastuuttaa kansalliselle toimijalle (esim. THL) ja sen kehittämisen tulisi tapahtua laajassa yhteistyössä.

Kehitysvammaliitto 8.11.2021

Susanna Hintsala
Toiminnanjohtaja